

ז.ה.ל.צ.י.ב.

מאמרים מתורת

מרן הבני יששכר זי"ע
וממשיכי דרכו

בני יששכר:

מאמרי חודש סיון

מאמר ז' - מאמר עשרת הדברות

כ"ג סיון ה'תשפ"ה
ירושלים עיה"ק תובב"א

לזכות רפו"ש
הילד ישעי' בן סימא חנה
לרפו"ש בתושח"י

לעילוי נשמת

זקיני מו"ה שמעון בן מו"ה צבי דוב ז"ל
וזו' מרת בלומה בת מו"ה אפרים ע"ה
אמי מרת אידל פעסיל גיצא בת ר' שמעון ע"ה
חותני מו"ה יחיאל גרשון הלוי בן מו"ה ישראל אברהם ז"ל
דודתי מרת חיה זיסל עלקא בת מו"ה שמעון ע"ה
זקיני מו"ה שלמה בן מו"ה צבי אריה ז"ל
זקיני מו"ה ישראל אברהם בן מו"ה יהושע ז"ל
וזו' מרת סאשא רחל בת מו"ה אברהם ע"ה
הרב משה מרדכי מאיר הלוי בן חיים יעקב ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י
ישעי' יצחק פרענקעל
רח' המהר"ם מרוטנבורג 3C
054-846-9863
1-347-588-9392
5374515@gmail.com

עימוד: צהר
02-6286660

מאמרי חודש סיון - מאמר עשרת הדברות

מאמר ז - בו ידובר כמה עניינים ועשרת הדברות, קמא קמא דמטו לידן, נקרא בשם עשרת הדברות:

א

שנאמר (שיר השירים ד, ח) אתי מלבנון כלה, ולמה כך, בזכות שאמרו נעשה ונשמע, עד כאן לשונם, והוא פלאי. ונראה לי לבאר הדבר, דהנה ידוע (עיין עץ חיים פמ"ב פ"א מ"ב) דראשית התגלות והתעוררות לבריאת העולמות היה (בהשאלה) בבחינת התגלות מדת מלכו"ת, דהיינו שהתעוררות היה בכדי להיקרא בבחינת אורו המתפשט בעולמות בתואר מלך, כי אין מלך בלא עם, וכיון שראשית הגילוי היה כדי להיקרא מלך, אם כן מדת המלכו"ת הגם שבכל העולמות היא סוף המעשה עם כל זה היא במחשבה תחילה (על פי פיוט לכה דודי. עיין זהר חדש תיקונים ח"ב צג, א. ועיין שערי גן עדן דרך ד. הגהות רבינו על הגליון שם²), הן כן הוא

טעם למה דוקא עשרה דברות נאמרו במעמד הנכבד, נראה לי, להודיע כי אורייתא מחכמ"ה נפקית (עיין זוה"ק ח"ב פה, א), וחכמה רמוזה באות י' כידוע (שם קכג, ב. תיקו"ז הקדמה ו, ב. אגרא דפרקא אות קלב^א), ואות י' מספרה עשר, ועוד אבאך לך אם ירצה ה' ענינים אחרים:

ב

במדרש (שמות רבה פרשה כח סימן ב) וידבר אלקים וכו' האלה לאמר (שמות כ, א) בטכסיסי של מלכים נהג הקדוש ברוך הוא עם ישראל

א נקרא חכמ"ה כ"ח מ"ה שהוא רק מחשבה פשוטה בלי התפשטות עדיין באורך ורוחב איך ומה יעשה הדבר, ולכן בחינת חכמה הוא י', נקודה בלי התפשטות (לשון רבינו שם בשם הבעל התניא בלקוטי אמרים פ"ג, עיין שם).

ב ועל פי זה כתב רבינו באגרא דכלה (פרשת בראשית ד"ה בראשית): בראשית ואות ב' רבתי, להורות ב"ת ראשית, היינו לעשות מתיבת ראשית בתים, כי אות נקרא אבן כשאינו במילואו, ובמילואו הוא

בכל העולמות כי מדת המלכו"ת שבעולם העליון נעשה עת"ק לתחתון ממנו עד שמשתלשל שוב גם העולם ההוא לסוף מעשה בחינת מלכו"ת, והוא כמדליק נר מנר, והוא מובן למשכילים וטועמים מעץ החיים, וארמוז במקצת כפי קט שכלי, כאשר התעורר הרצו"ן הקדום להתגלות

בחינת מלכו"ת (אם כן בהרצו"ן הוא בחינת מלכו"ת) השתלשל האור מדרגא עד לדרגא להתגלות בחינת מלכו"ת שהיה בהעלם בראשית מחשבת הרצו"ן, ואחר כך עלה במחשבה להתגלות בחינת מלכו"ת זה לעולם אחר יותר בגילוי ומושג לנבראים, הנה שוב נשתלשל מבחינת מלכו"ת זה

תיבה וקרוי בית כמבואר בספר יצירה (פ"ד מט"ז), ותמצא הסוד למה ברא השם יתברך את העולם דהיינו בכדי שיהיה נקרא מלך כי אין מלך בלא עם, על כן ראשית התעוררות הבריאה היה כביכול בבחינת תואר מלכות, וזהו שאמר דוד מלכותך מלכות כל עולמים (תהלים קמה, יג), והנה הכל ממך לדרוש תיבת ראשית בתים, הנה המילוי מתיבת ראשית הוא י"ש ל"ף י"ן ו"ד ו' בגימטריא מלכו"ת, ובזה נדרש סוף התורה לתחילתה, לעיני כל ישראל (העמוסים מני בטן בני מלכים, המה מבינים) בראשית ברא אלקים, היינו טעם בריאת העולם בכדי שיתגלה תאר מלכות, ואי אפשר להרחיב הדבור בזה והמשכילים יבינו.

עוד נמצא בכתבי רבינו, לבאר את הנוסח של אדו"ן עול"ם, והוא נמצא בדברים נחמדים (חידושים נפלאים אות טו): תבין הענין על פי דברי המקובלים ובפרט כתב קדש למרן האריז"ל (עץ חיים ש"א פ"א) (והם מבוארים למבין בדברי רעיא מהימנא (ח"ג קעה, א)), והוא להיות האין סוף ברוך הוא הוא שלם בתכלית השלימות ולמה הוצרך לבריאת העולמות, והתירוץ הוא כשישער כביכול בתואר מלך, הנה אין מלך בלא עם (והנה הדבר ידוע מה שיש להעמיק בזה, ואין כאן מקום להרחיב הדברים) והנה כביכול בהתעוררות תואר מלך על ידי זה היה נעשה התעוררות בריאת העולמות עד בא להתגלות תואר מלך, להיקרא בשם מל"ך, על כן ישראל שעלו במחשבה בני מלכים הם. הנה בהתבונן כל זה תבין נוסח השבח אדו"ן עול"ם (בגימטריא אי"ן סו"ף, אשר) מלך בטרם כל יציר נברא (כי תואר מלכו"ת עלה במחשבה, הנה נעשה אז כביכול התעוררות לבריאת העולמות בכדי להיקרא מלך) לעת נעשה בחפצו כל אזי מל"ך שמו נקרא, שנקרא מלך בפי הברואים, הבן הדבר כי נחמד ונעים הוא למשכיל.

ג ובלשון של האריז"ל בעץ חיים שם: ודע כי על דרך זה הוא בכל ה' ספירות שבכל עולם ועולם וכן בפרטות בכל פרצוף ופרצוף, כי לעולם כל בחינה ובחינה נקרא עליונה מאציל ותחתונה נאצל, ואי הנאצל פחות מד' אותיות הוי"ה אפילו ב' ספירות פרטיות ופרטי פרטיות, ויש בחינה אמצעי ביניהן הנקרא כתר, והבן זה מאד כי בו יובנו כל הדרושים שנבאר, וזהו אני ראשון ואני אחרון, כי הכתר הוא ראשון והוא אחרון והוא אי"ן והוא אנ"י, כי בבחינת מלכות של מאציל אשר בו הוא אחרון ונקרא אנ"י שהוא המלכות, ובבחינת שורש הנאצלים אשר בו שהוא בחינת כתר הוא הראשון ונקרא אי"ן שהוא אותיות אני.

מדברי אלקים חיים, זה מחדש ומוליד דבר וכו' בכל פעם שכל משכל ומושכל ממושכל כמדליק נר מנר, וזהו שאמר וידבר אלקים את ב"ל הדברים האלה (היינו כללות הדברים כוללים כל ימי עולם מדור לדור ממושכל למושכל) לאמ"ר (כדי שיאמרו הדברים בכל הדורות וכל הבא יגלה מסטירין של כת הקודמים), באו אנשי כנסת הגדולה ופירשו דברי קבלת הנביאים, באו התנאים ופירשו דברי אנשי כנסת הגדולה, באו האמוראים ופירשו דברי התנאים, באו רבנן סבוראי ופירשו דברי האמוראים, באו הגאונים ופירשו וכו', וכן בכל דור האחרונים מגלים ומבארים ביותר דברי הראשונים, הכל מכללות דברי אלקינו נותן התור"ה, וזהו שאמר המדרש בטכסיסי של

לבת"ר של עולם אחר, ומדרגא לדרגא עד הגיע לסוף התגלות המלכות, וכן מעולם לעולם, אם כן מכל בחינת מלכות מתהווה מלכות יותר בגילוי כמדליק נר מנר, והוא סוד מלכות"ך מלכו"ת כל עולמים (תהלים קמה, יג). והנה המדרש הזה בא לבאר וידב"ר אלקים את כל הדברים האלה לאמ"ר, דקשה למה אמר ב"ל הדברים, וגם מהו הלאמ"ר, והנה בא לבאר לנו, ענין הלאמ"ר הוא, השם יתברך דבר בקדשו כללות דברי התורה דברים כוללים שיתאמרו בכל דור ודור כל ימי עולם, היינו בדברי נותן התור"ה כלול כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (ויקרא רבה פרשה כב סימן א), ובכל דור ודור כל חכם לב בישראל זה מחדש ומוליד דבר זה וזה דבר חידוש אחר, הכל

ד וכדאי להעתיק כאן ממה שכתב רבינו באגרא דכלה (פרשת כי תשא ד"ה ויאמר י"י אל משה כתב לך וכו'): ויאמר י"י אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל (שמות לד, כז). יש להתבונן מהו כתב לך, וכי למשה לבדו נכתבה התורה, וגם הניתנת טעם כי על פי וכו', וסיים ואת ישראל, ומתחילה בכתובה רק לו לבדו. והנראה, כל תורה שבעל פה אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש רמוזה הכל בתורה שבכתב על ידי חסירות ויתרות והתגין והעקומות ולפופות וכתרים וקרי וכתבי גימטריאות וחשבונות וראשי תיבות וסופי תיבות וכיוצא הכל כנודע, והנה למשה נגלה אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כמו שאמרו רז"ל (ירושלמי פאה פ"ב ה"ד), ונגלה לו רמיזתם בתורה היכן הוא, אבל משה לא למד כל זה לישראל, רק התורה בכללה ועיקרי הדינים וההלכות, אבל הרמיזות מדקדוקי המצוה היכן הם נלמדים מהתורה, זה לא למד להם, כי זה שייך לשורשי הנשמות שבכל דור, שכל אחד יוציא מן הכח אל הפועל מהתורה מיץ חלב וחמאה השייך לשורש נשמתו, ועיין כל זה בחסד לאברהם, על פי זה תבין שאמר השם יתברך כתב לך דייקא את הדברים האלה, שאתה מבין במכתב כל שינויי המכתב והאותיות רמיזתם וסודם, אבל לא תלמד זה לישראל כעת היכן רמוזים כל דקדוקי המצות שבתורה שבעל פה בתורה שבכתב, כי על פי הדברים האלה (שהם בעל פה) כרתי אתך ברית ואת ישראל, לכולם שייכת התורה שבעל פה

התגלות היינו על ידי צמצומים ולבושים לפי הדור והמקום והזמן, ואמרו רז"ל (עירובין נד, ב) למה נמשלו דברי תורה לשדיים, מה השד הזה כל זמן שהתינוק יונק ומשמש בו מוצא בו טעם וכו'), ולמה כך (היינו למה זכו ישראל לזה), בזכות שאמרו נעש"ה ונשמ"ע (הנה אמרו נעש"ה כעת המוטל עלינו, ונשמ"ע בכל פעם מוצא שפתיך, והשם יתברך מילא רצונם שבכל פעם שומעים דבר חדש מדברי אלקים חיים מה שמולידים חכמי הדור והן המה דברי אלקים ממש), הבן הדבר:

ג

במדרש (שמות רבה פרשה כט סימן א) אנכי י"י אלקיך הדא הוא דכתיב (דברים ד, לג) השמע עם קול אלקים, המינים שאלו את ר' שמלאי אמרו לו אלקות הרבה יש בעולם, אמר להם למה, אמרו לו השמע עם קול אלקים, אמר להם שמא כתיב מדברי"ם אלא מדב"ר, אמרו לו תלמידיו רבי

מלבי"ם (היינו טכסיס ומנהג השתלשלות המלכויות של העולמות כמדליק נ"ר מנר כנ"ל) נהג הקדוש ברוך הוא עם ישראל שנאמר אתי מלכנו"ן כלה (א"ת כלה הנך אתי במחשבה הקדומה), בלכנו"ן, היינו ל"ב נתיבות חכמה נו"ן שערי בינה הוא סוד לכו"ן (עיי' שערי גן עדן שער דרך אמת פתח ד דרך ה, ובהגהות רבינו שם. רגל ישרה מערכת אות האל"ף ד"ה ארז), והנה בחינת הרצו"ן הוא בחינת הבת"ר, הנה הוא כולל בהעלם גם המחשבה, נקרא בכללות יחד לבנו"ן^ה, והנה סוף מעשה היא במחשבה תחילה, אי אפשר לבאר יותר כי יראתי, והשם הטוב יכפר בעדינו. וכך נהג הקדוש ברוך הוא עם ישראל בנתינת התור"ה, הנה דיבורו יתברך שמו הן המה דברים כוללים, דבור הוא בחינת מלכו"ת (דבר מל"ך שלטון (קהלת ח, ד. עיי' בזה"ק ח"ב כו, א, ובאור יקר שם)) מלכותך מלכות כל עולמים (תהלים קמה, יג), התגלות בכל פעם מדליק נר מנר, כן מתגלים מאמריו יתברך שמו בכל דור ודור ביתר

לחדש בכל דור, ואתה תתלבש עצמך בכל תלמיד ותיק שעתיד לחדש תורה שבעל פה על ידי התורה שבכתב בכל דור, וזהו כרתי אתך וכו' ואת ישראל, על כן אין הזמן גרמא כעת לחדש כל הרמיזות והסודות, והבן מאוד.

ה כתב הרמ"ק בפרדס רימונים (שכ"ג פ"ב): לבנון הוא כתר עליון ונקרא כן לרמוז אל רוב לבנותו שהרמז אל הרחמים הפשוטים. ונקרא כן בהורדת השפע כדכתיב (שיר השירים ד, טו) ונוזלים מן לבנון, וכן פירש בזהר פרשת ויקרא (כו, א).

יתברך שמו לומר אלקי"ך, הלא היה די לומר אנכי הוי"ה אשר הוצאתיך וכו', על כן הביא הפסוק הדא הוא דכתיב השמע עם קול אלקים, ושאלת המינים על זה היה כך, דהנה כתיב זובח לאלקים יחרם בלתי לי"י לבדו (שמות כב, יט) ואסור לומר קרבן לאלקים רק קרבן לי"י, ועיין באריכות הענין בסבא משפטים (זוה"ק ח"ב קח, ב) ולא אאריך רק איזה דבור אציין (ועיין אריכות דברי רבינו באגרא דכלה פרשת יתרו ד"ה ויקח יתרו חתן משה), וזה לשונו: אלקים לא איתחבר לקרבנא, דאלמלא איתחבר ביה, כמה אלקים יסלקון אודנין לאיתחברא תמן, עד כאן לשונם, והענין הוא, דהשם אלקים הוא שם שמושאל גם כן למלאכים ודיינים, ואפילו הקליפות נקראים אלהים אחרים כי יונקים מן הצירוף התחתון של ק"ך צירופי אלקים¹, על כן אין לומר קרבן לאלקים כי ירצו הקליפות גם כן ליהנות, על כן מקריבים רק

לאלו דחית בקנה רצון, לנו מה אתה משיב, חזר ר' לוי ופירשה, אמר להם השמע עם קול אלקים, כיצד, אלו היה כתוב קול י"י בכחו לא היה העולם יכול לעמוד, אלא קול י"י בכח (תהלים כט, ד) בכח של כל אחד ואחד וכו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל לא ששמעתם קולות הרבה תהיו סבורים שמא אלקות הרבה יש בשמים, אלא תהיו יודעים שאני הוא י"י אלקיך שנאמר אנכי י"י אלקיך, עד כאן לשונם. מה שמהראוי לתת לב על מדרשיהם הלזה הוא, א' התחיל אנכי י"י אלקיך וכו' הדא הוא דכתיב וכו', מאי קשיא ליה שהוצרך להביא פסוק להתיר הקושיא כדרך המדרש בכל מקום, ב' שאלת המינים לר' שמלאי אלקות וכו' מהיכן דייקו דבריהם הזרים, ג' תשובת ר' שמלאי להמינים הנה היא מדוייקת, ולמה אמרו תלמידיו לאלו דחית בקנה. ונראה לי דהמדרש בא לבאר למה הוצרך הוא

1 בתיבה בת חמש אותיות בונה ק"ך בתים (עיין ספר יצירה פ"ד מ"ב), ומבואר בספרי המקובלים (עיין פרי עץ חיים שער חג המצות פ"ה, המצויין בסמוך) שהרשעים יונקים מק"ך צירופים אלו. אך מה שכתב רבינו שהרשעים יונקים רק מצירוף התחתון שלו, כדאי להעתיק ממה שכתב האריז"ל שם: כי כל תיבה בת ה' אותיות בונה ק"ך בתים, ועדיין היא בקדושה, ומשם ואילך הוא שמרי היין והקליפה. אמנם יניקתן מן ק"ך אלהים אלו, אף על פי שהם בקדושה, עם כל זה הם יונקים, ואמנם יניקת פרעה וארץ מצרים, אינם יונקים מכל הק"ך צירופים, רק במ"ח צירופים מהם לבד, שהם אותיות אחרונות משם אלהים, שהם אותיות י"ם דאלהים, וזהו (שמות ה, ב) מי ה' אשר אשמע בקולו, ובכח אותן מ"י דאלהים, שהוא היה יונק משם, היה כופר בשם הוי"ה, כי אלולי היה היות דגדלות נתגלית, היתה מבטלת יניקתו מן מ"י של שם אלהים דקטנות כנודע, וכיון שעדיין היתה לו יניקה משם, לכן היה כופר בעיקר שם ההוי"ה, וזהו מי ה'.

להשם הוי"ה, ממילא תבין שאלת המינים, כיון שנאמר השמע עם קול אלקי"ם ולא הקפידה תור"ה לומר דוקא שם המיוחד קול הוי"ה, הנה אמרו המינים אלקות הרבה וכו', הנה השיב להם הרי כתיב מדב"ר לשון יחיד, והנה תלמידיו לא הונח להם בזה כלל, דאף על פי כן הקושיא במקומה עומדת למה לא הקפידה התור"ה לומר דוקא השם המיוחד כמו שהקפידה בקרבנות, ובא ר' לוי ופירש, שם אלקי"ם מורה שהוא יתברך שמו בעל היכולת והכוחות כולם וכמו שכתוב בשלחן ערוך (או"ח סימן ה'). עיין עוד בדרך פקודיך מצוה כו – כט חלק המחשבה אות ז, ועוד),

והנה נאמר קול י"י בב"ח, בכח של כל אחד ואחד, אם כן כל אחד שמע לפי כחו, אם כן היה נראה כהרבה קולות, הנה לזה הוצרך לומר אנכי הוי"ה אלקי"ך, אלקי"ך מורה בעל הכוחות, ונאמר בלשון יחיד לפי כחו של כל אחד ואחד, ורמז אנכי הוי"ה אלקיך, אני אני הוא ואין אלקים עמדי (דברים לב, לט), וזהו שאמר בפסוק השמע עם קול אלקים וכו' כאשר שמעת אתה ויחי, כי דיבר עמך השם יתברך לפי כח של כל אחד ואחד על כן אמר בשם אלקי"ם בעל הכוחות כולם, הבן הדבר כי קצרתי:

ז שם: ובהזכירו אלהים, יכוין שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כלם. ובעטרת זקנים שם: כוונתו לתרץ משמעות הריבוי שבלשון אלהים.